

27.10.2020

SAK / TEM

Lausunto

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Palvelualat työllistävät Suomessa merkittävän määrän ulkomaalaisia työntekijöitä. Suuri osa heistä on heikossa työmarkkina-asemassa ja valitettavan moni heistä on altis hyväksikäytölle. Tämän vuoksi Palvelualojen ammattiliitto PAM pitää tärkeänä lausua erikseen hallituksen esityksestä koskien ulkomaalaislain muuttamista.

PAM haluaa ensinnäkin laajemmin nostaa esiin TEM:n ulkomaalaisen työvoiman estämiseksi perustetun työryhmän työn, jota pidämme hyvänä lähtökohtana. Siinä on tunnistettu monta tärkeää seikkaa ja hyväksikäytön mahdollistavaa tekijää, joiden edellyttämme etenevän jatkovalmisteluissa ja toivomme tulevan jatkossa huomioituksi laajasti.

Painotamme tarvetta muuttaa lainsäädäntöä niin, että jatkossa sanktiot hyväksikäytöstä tulee kohdistua hyväksikäyttävään työnantajaan ei hyväksikäytön uhriin. Näin ollen tässä ehdotetut muutokset ovat oikeansuuntaisia ja esityksellä voidaan parantaa työntekijöiden asemaa. Työperusteista maahanmuuttoa voidaan edistää kestävästi vain, kun samalla varmistetaan, etteivät ulkomaalaiset työntekijät joudu hyväksikäytön uhriksi.

PAM pitää tärkeänä sitä, että hyväksikäytön uhriksi joutunut työntekijä saa todellisen mahdollisuuden vaihtaa pois hyväksikäyttäjänsä palveluksesta, ilman että hän joutuu pelkäämään oman ja perheensä oleskelun puolesta. Työpaikan ja sen myötä oleskeluoikeuden menettämisen uhkaa pelätään hyväksikäytön riskiryhmissä eniten. Nostamme näin esiin laajemminkin tarpeen pyrkiä etsimään keinoja hyväksikäytöstä irtautumiselle ja kannatamme näin esitettyä ehdotusta Suomessa työskennelleille hyväksikäytön uhrille myönnettävästä tilapäisestä oleskeluluvasta työnhakemista varten, ja mahdollisuudesta jatkaa työntekoa joko entisellä tai muulla alalla.

Esityksen mukaan oleskelulupa voitaisiin myöntää sellaisella työntekijälle, jonka työnantaja on syyllistynyt merkittävään työnantajavelvoitteiden laiminlyöntiin ja että oleskeluluvan myöntämättä jättäminen olisi kokonaisuutena arvioiden työntekijän kannalta kohtuutonta. Hallitus esittää, että *laiminlyönnin merkittävyyttä ja kokonaisuutena arvioiden kohtuuttomuudesta tulisi arvioida suhteessa työvoiman hyväksikäytön yleisiin piirteisiin*, joita on sitten esityksessä listattu. Lista on sinänsä kattava kuvaus hyväksikäytön eri ilmenemistavoista ja pidämme hyvänä kirjausta siitä, että kaikkien listattujen piirteiden ei tarvitse toteutua, jotta voitaisiin katsoa työnantajan syyllistyneen tarkoitetulla tavalla merkittävään laiminlyöntiin ja oikeuttaisi näin työlupaan esityksen nojalla.

27.10.2020

Pidämme myös hyvänä kirjausta siitä, että jokin yksittäisenä tapahtumana lievempi teko voi kuitenkin muodostua merkittäväksi toistuessaan. Toissijainen edellytys kohtuuttomuudesta työntekijän kannalta on vaikeammin hahmotettavissa.

Pidämme tärkeänä vähintään riittäviä perusteluja oleskelulupapäätöstä tällä perusteella tehtäessä ja asiantuntevien tahojen hyödyntämistä tätä arvioidessa ja erityisesti mikäli sitä ei tällä perusteella myönnettäisi, jotta päätöksestä on mahdollisuus valittaa.

PAM pitää tärkeänä tavoitetta myös siitä, että lainmuutoksella voitaisiin estää tai vähintään vaikeuttaa työnantajan jatkuvaa hyväksikäyttöä kohdistamalla tällaiseen työnantajaan seurauksia. On ilmeistä, että nykyisessä lainsäädännössä seuraamukset ulkomaista työvoimaa hyväksikäyttävälle työnantajalle tai toimeksiantajalle ovat puutteelliset samoin viranomaisten toimivaltuudet. Kannatamme viranomaiselle annettavaa oikeutta pidättäytyä työnteon perusteella myönnettävien oleskelulupien myöntämisestä hyväksikäyttöä osoittautuneissa yrityksissä. Pidämme tärkeänä, että päätöksenteossa keskeinen toimija on TE-viranomainen, jolla on laajin asiantuntemus laiminlyönneistä ja työehtojen noudattamisesta sekä työsuojeluviranomaisten aktiivista roolia. Pidättäytymisoikeuden tulisi näkemyksemme mukaan pääsääntöisesti olla kuusi kuukautta, eikä sitä lyhyempiä aikoja tulisi käyttää kuin poikkeuksellisesti, jotta säännöksellä olisi todellisuudessa vaikuttavuutta. Tämän osalta esityksen sisältöä tulisi nähdäksemme tarkentaa vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Haluamme lisäksi nostaa esiin muiden sanktioiden mahdollisuuden sekä niiden vaikutuksen ehdotettuihin muutoksiin. Ehdotuksen mukaan pidättäytymispäätöstä myöntää uusia työlupia yritykselle ei voida tehdä, josta teosta on tuomittu rangaistus. Jos taas pidättäytymispäätöksen jälkeen tulisi samasta teosta harkittavaksi rangaistus, tuomioistuimien huomioisi harkinnassaan jo tehdyn pidättäytymispäätöksen. PAM katsoo, että esityksessä ei käy tarkasti selville miksi tuomitun rangaistuksen jälkeen ei olisi mahdollista tehdä pidättäytymispäätöstä, jonka tehtävänä ei ole ensi sijassa toimia rangaistuksena, vaan suojella muita työntekijöitä. Vai tarkoitetaanko ehdotuksen muotoilulla tapauksia, joissa tietyt rangaistukset estävät työlupien myöntämisen yrityksen palvelukseen, jolla on sama vaikutus. Ehdotuksessa ei myöskään käy selville riittävällä tavalla miten tällainen pidättäytymispäätös, joka jälleen sanktion lisäksi on tarkoitettu suojelutoimeksi, otettaisiin huomioon tuomioistuimissa ja minkälaista harkintavaltaa ja -kriteerejä tuomioistuimet tässä tulisivat käyttämään.

PAM haluaa muistuttaa tarpeen luoda hallitusohjelmaan kirjatun mukaisesti toimivan työkalun alipalkkauksen estämiseksi ja nostaa esiin työsuojeluviranomaiselle annettavan mahdollisuuden hallinnollisiin sanktiomaksuihin, jolla olisi erityinen merkitys luultavimmin juuri ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjumiseksi. Tässä valmistelutyössä tulisi huomioida tällaisen sanktiomaksun vaikutus suhteessa jatkossa myönnettäviin työlupiin sekä toisaalta kiinnitettävä huomioita kaksoisrangaistavuuteen siltä osin, että uhrilta ei viedä mahdollisuuksia hakea oikeutta rikos- tai siviiliprosessissa.

27.10.2020

Verottajan hiljattain julkaisema selvitys (5/2020, ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttö harmaan talouden muotona), todistaa osaltaan, että alipalkkaukseen puuttumiseen vaaditaan uusia toimia. Tässä valmistelutyössä on tärkeää huomioida tällaisen sanktiomaksun vaikutus suhteessa jatkossa myönnettäviin työlupiin sekä toisaalta kiinnitettävä huomioita kaksoisrangaistavuuteen siltä osin, että uhrilta ei viedä mahdollisuuksia hakea oikeutta rikos- tai siviiliprosessissa.

Ulkomaalaisten työntekijäin työsuhde- ja oleskelulupa-asioiden neuvottelukunnalla on tärkeä roolinsa tukea ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjuntaa. Toivomme, että jatkossa TEM alaisuudessa toiminta on yhä systemaattisempaa ja ennakoivaa ja siinä hyödynnetään mahdollisimman laajasti työmarkkinatoimijoiden asiantuntemusta. Toivoisimme neuvottelukunnassa huomioitavan jatkotyöskentelyssä järjestäytymisen merkityksen ulkomaisen hyväksikäytön torjunnassa. Kannatamme yrittäjäasioiden sisällyttämistä neuvottelukunnan toimintaan ja erityisesti esitykseen kirjattua näkemystä näiden liitännäisyydestä pakkoyrittäjyyteen ja tätä myöden ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöön.

Lopuksi nostaisimme vielä esiin kotoutumisen merkityksen ulkomaisen hyväksikäytön torjunnassa ja toivomme TEM:ssä valmisteilla olevien kotoutumislinjausten huomioivan tämän riittävällä laajuudella.

Helsingissä 27.10.2020

Jaana Ylitalo
edunvalvontajohtaja
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

Lisätietoja:
Suvi Vilches
lakimies
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
suvi.vilches@pam.fi
043-826 8853